

Ümarlaud raielubade menetlemise õiguspärasuse teemal
Tallinnas 29.11.2024

Korraldajad: Päästame Eesti Metsad MTÜ, SA Keskkonnaõiguse Keskus

Toimumise koht: Telliskivi loomelinnak, ruum Void

Aeg: kell 12-15

Osalejad:

- 1) Marko Lelov, Kliimaministeeriumi õigusosakond
- 2) Külli Siim, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
- 3) Toomas Rebassoo, Keskkonnaamet
- 4) Signe Lehtme, Keskkonnaamet
- 5) Pihel Sarv, Tallinna Halduskohus
- 6) Kaarel Relve, Riigikohtu halduskolleegiumi nõunik
- 7) Villy Lopman, vandeadvokaat (AB RASK)
- 8) Indrek Kukk vandeadvokaat (AB TGS Baltic)
- 9) Silver Jakobson, Riigikontroll
- 10) Kärt Vaarmari, SA Keskkonnaõiguse Keskus
- 11) Liis Keenberg, MTÜ Eesti Ornitoloogiaühing
- 12) Tarmo Tüür, SA Eestimaa Looduse Fond
- 13) Liina Steinberg, Päästame Eesti Metsad MTÜ

Kuulajad-vaatlejad:

- 1) Sigrid Rajangu, Riigikontroll
- 2) Eliisa Pass, SA Eestimaa Looduse Fond
- 3) Laura Uibopuu SA Eestimaa Looduse Fond
- 4) Piret Räni Päästame Eesti Metsad MTÜ
- 5) Farištamo Eller, Päästame Eesti Metsad MTÜ.

Modereeris Kristin Parts (SpeakSmart)

1. Ülevaade KÕKi kohtupraktika analüüsi tulemustest

Kärt Vaarmari tutvustas Keskkonnaõiguse Keskuse analüüsi raielubade teemaliste kohtuvaidluste praktikast, mis on avaldatud [SIIN](#) (ettekande slaidid [SIIN](#)).

Järelduste kokkuvõte:

- Põhianalüüs hõlmas 4 aasta jõustunud lahendeid perioodist 2020-2023 ja jätkuülevaade 2024. a jõustunud lahendeid. Suur osa lahenditest on määrused - kaebeõiguse, esialgse õiguskaitse jmt küsimused, neid analüüsis ei ole käsitletud.

- Põhijäreldus: sisulises lähenemises metsateatisele kui raieloale on toimunud oluline nihe. Kui varasemas halduspraktikas oli metsateatis teavitav dokument, hindamisotsus, siis nüüd on see lähenemine kohtupraktikas muutunud, olukordades kus raie mõjutab loodusväärtusi. On selge, et metsateatis on haldusakt, mida tuleb menetleda haldusmenetluse nõuete kohaselt ja kaasata avalikkust, Natura alade puhul tuleb kaaluda ja vajadusel läbi viia mõjuhindamine.
- Metsaseaduses endas ei ole metsateatise menetluse nõuetes midagi muutunud. Metsateatise nõ menetluskäik: KeA kontrollib taotluse nõuetele vastavust. Kohtute lahendid on näidanud, millised on õigusaktide nõuded, millele vastavust tuleb kontrollida.
- KÕKile teadaolevalt ei ole halduspraktika aga kaasa tulnud kohtupraktikast tulenevate juhistega.

Kolm sisuteemat, mida tahame täna ümarlaval esile tõsta ja arutada: 1) raiete lubamine rohevõrgustiku aladel, 2) Natura hindamine, 3) kaasamine metsateatiste menetlusse.

- **Raiete lubamine rohevõrgustiku aladel**

- Riigikohtu 28.09.23 otsus asjas (Päraküla seltsi lahend) tõi olulise muutuse õigusnormide tõlgendamises. Seni oli levinud nii haldus- kui kohtupraktikas lähenemine, et KeA saab rohevõrgustiku alal raiet keelata ainult siis, kui üldplaneeringust tuleb selgesõnaline raiekeeld. Riigikohus leidis, et KeA peab siiski metsateatise andmisel ka ise hindama raie mõju rohevõrgustikule, ei saa ainult üldplaneeringust lähtuda. Seda juhul, kui KOV ei ole kaalunud rohevõrgustiku alal ökoloogilise sidususe kaitseks vajalikke piiranguid.
- Pärast Riigikohtu lahendit on tekkinud selle pinnalt ka edasine kohtupraktika. Nt Palojärve asjas (3-21-2778) rahuldab Tallinna ringkonnakohus kaebused Päraküla seltsi lahendile viidates (Tallinna RnK 15.02.2024 otsus asjas nr 3-21-2778). Asjas 3-22-350 RnK samas ei rahuldanud kaebust, kuna lubatud olid vaid väikeses mahus sanitaarraied (Tallinna RnK 7.11.2024 otsus asjas nr 3-22-350).
- Halduspraktikas jätkub rohevõrgustiku aladele metsateatiste andmine ilma kaalumiseteta. 2024. a märtsi seisuga oli Keskkonnaamet pärast Päraküla seltsi lahendit väljastanud rohevõrgustiku alale üle 37 000 metsateatise üle 45 000 hektaril, suure tõenäosusega ei järgitud seejuures Riigikohtu lahendi tõlgendusi.

- **Raiete mõju hindamine Natura alal**

- EL loodusdirektiivi nõuetest tulenevalt tuleb Natura hindamist vähemalt kaaluda. Asjakohase hindamise (Eesti kehtivas õiguses: KMH) võib jätta algatamata üksnes siis, kui mõju Natura alale on välistatud.
- Tallinna ringkonnakohus asjas 3-21-1203: KeHJS-st tuleneva kohustusega tuleb KeA-l arvestada, kui ta otsustab selle üle, kas anda RMK-le raieluba Natura 2000 võrgustiku alal asuva metsa raiumiseks. Nõutava n-õ Natura 2000 eelhindamise

ja/või hindamise menetluse korraldamata jätmine oli kohtu hinnangul õigusvastane. Automatiseeritud menetlusega piirdumine ei võimaldanud vaidlusalusel juhul tagada kohustuste täitmist, mis tulenevad riigile liidu ja riigisisestest õigusest, ning kohus luges KeA poolt metsateatise andmise õigusvastaseks. ([Tallinna RnK 31.05.2023 otsus asjas nr 3-21-1203](#), p 18 ja 21)

- 2024. a märtsist toimub Natura alasid mõjutada võivate raietele eelhinnangu andmine KeHJS alusel. Otsinguga „raiet“ leiab Ametlikest Teadannetest 2024. a kohta (28.11 seisuga) kokku 466 keskkonnamõju hindamise teadet, kõik need teated on KMH algatamata jätmise kohta, sh 202 teadet lageraiete KMH algatamata jätmise kohta. KMH algatamata jätmise teadetele on lisatud eelhinnangud, mis kirjeldavad mh meetmeid, mille rakendamisel ei ole raiel Natura ala kaitseväärtustele olulist mõju (nt raietele ajaliste piirangute seadmine lindude kaitseks, alusmetsa säilitamise kohustus jm).

Pihel Sarve kommentaar: Natura aladel ei ole KMH-sid ehk algatatud ka põhjusel, et Natura aladel on raiet metselupaikades praegu peatatud.

- **Avalikkuse kaasamine metsateatise menetlusse**

- Päraküla seltsi lahendist tulenevad Riigikohtu juhised avalikkuse kaasamiseks vähemalt juhul, kui raietest tuleneb keskkonnamõju: avalikkust tuleb teavitada enne metsateatise registreerimist, selleks piisab teate avaldamisest Keskkonnaameti veebilehel või avalikkusele kättesaadavas infosüsteemis ning avalikkuse piisavaks reageerimisajaks metsateatise menetluses on üldjuhul üks nädal või 10 päeva.
- Halduspraktikas kaasamist ei toimu.
- Juulis jõustunud metsaseaduse muudatus, mis ei luba hakata raiuma enne 10 päeva möödumist metsateatise andmisest, ei ole käsitletav avalikkuse kaasamisena Riigikohtu märgitud viisil. Riigikohtu 10.06.24 otsus asjas [3-21-2074](#), p 17: *Kaasamise kohustust ei kummuta raielubade vaidlustamise reaalsele võimalusele kaasa aitav, 1. juulil 2024 jõustuv metsaseaduse § 41 lg 13 uus redaktsioon, mille kohaselt ei või raiet teha enne kümne päeva möödumist raieloa andmisest. HMS § 11 lg 1 p 3 ja § 40 näevad ette kolmanda isiku kaasamise enne, mitte pärast otsuse tegemist. Keskkonnaamet peab tegema mõistlikke pingutusi kolmandate isikute menetlusse kaasamiseks.*

Keskkonnaühenduste ja Keskkonnaõiguse Keskuse vaatest on küsimus, mida teha, kui Riigikohtu tõlgendusi halduspraktikas ei järgita. Kas minna samasisuliste rikkumiste vastu üha uuesti ja uuesti kohtusse?

Taustaks: MTÜ-d on püüdnud uurida, kui palju riik sellistele kohtuvaidlustele raha kulutab. Üks MTÜ sai KliMilt selgitustaotlusele vastuse, kus ilmselt ei ole kõiki andmeid, aga alates 2019. aastast on MTÜde algatatud vaidlustele kulunud vähemalt üle 100 000 euro. Küsimus, kas see on mõistlik rahakasutus või võiks muuta halduspraktikat.

2. Teemade arutelu

2.1. Raiete lubamine rohevõrgustiku alal

Villy Lopman (AB Rask) tõi välja üleriigilise planeeringu koostamise protsessis saadud teadmised: paljud KOV-d on üldplaneeringud küll kehtestanud, ent nende sisu rohevõrgustiku osas palju paremaks ei ole muutunud.

Külli Siim (REM) tõi välja, et **KOV-de planeeringutes ei ole jätkuvalt eriti nõudeid raiale**, omavalitsused on autonoomsed ruumilises planeerimises, REM saab neid ainult võimestada. KOV-d ei ole olnud väga julged piiranguid kehtestama, kuna pelgavad, et neile vastab kompenseerimise nõue. ÜP-des on väga palju teemasid, lihtsam on jõuda planeeringute kehtestamiseni, kui rohevõrgustiku piirangutega nii palju ei tegeleta.

Osalejad tõid välja RMK praktika saata omavalitsustele ÜP protsessis ettepanekuid ÜPs raiepiiranguid mitte kehtestada. Toodi välja probleem, et KOV-d seavad rohevõrgustiku aladel tingimusi puhkealade kaitseks, aga elustiku kaitse teemal puuduvad neil teadmised ja oskused. Ekspertteadmine puudub ja riik ei toeta.

Küsimus REMile: kas on olnud juhtumeid, kus planeering on jäetud rohevõrgustiku tõttu heaks kiitmata? Külli Siimu vastus: Heakskiidu menetlustes saame kontrollida õigusaktidele vastavust, sisukaalutlustesse ei lähe. Vaatame vastavust maakonnaplaneeringuga. Kui rohevõrgustikku on planeeritud tööstust, võib see olla aluseks planeeringu tagasisaatmisele.

Küsimus REMile: Kas teie arvates on raie rohevõrgustiku aladel oluline? Külli Siimu vastus: See sisuline hinnang on KliMi ja KeA haldusala. Liis Keerberg (EOÜ) leiab, et üldplaneeringu koostamises osaleb ka Keskkonnaamet. See võiks olla koht, kus riigi huvi saab läbi kaalutud. Külli Siim: KeA või KliM peaks planeerimismenetluses seda ise täpsustama.

Villy Lopmani hinnangul jõuavad täna kehtestamiseni planeeringud, mis on koostatud 4 a tagasi. Seega on planeeringutesse pandud nelja aasta tagused teadmised. V. Lopman toob välja, et mitmes kohtuasjas on praegu vaidluse all, kas ÜP-ga võib jätta mingi ruumilahenduse otsustamata.

Külli Siim tõi välja, et plaanis on **planeerimisseaduse muutmise eelnõu**, mille alusel saaks öelda, et kitsendused võivad tuleneda otse maakonnaplaneeringust. Veel rõhutas ta, et kui riik paneb maakonnaplaneeringus liiga palju paika, siis omavalitsused pole rahul, nt trassid jne. Samuti on KliM algatanud **KeHJS muutmise eelnõu**, et rohevõrgustiku teemat lahendada.

Kõlas, et **loogiline tasand rohevõrgustiku piirangute reguleerimiseks oleks**

maakonnaplaneering. Kuna selles peab väljenduma riigi huvi, siis KeA ei tohiks end sellest taandada, ökoloogilise võrgustiku toimimise tagamine on riigi ülesanne. Maakonnaplaneeringud peaksid samas olema palju täpsemad, praegu on liiga suur üldistusaste.

Riigi poolt on vajalik institutsionaalne tugi, ent ei ole päris selge, kes see institutsioon peaks olema. Liis Keenberg tõi välja, et ainus, kellel on vastav teadmine, on Keskkonnaagentuur (KAUR), kes on teinud analüüsid ja kellel on olemas info kaardikihtide tasandil. KeA esindajad tõi välja, et praktikas saadavad nad tagasi planeeringud, kus ei ole selle teemaga tegeletud. Kärt Vaarmari tõi välja Haapsalu linna üldplaneeringu näite, kus KOV väitis, et tema ei oska rohevõrgustiku piiranguid seada. Planeering läbis järelevalve ja sai heakskiidu.

Toomas Rebassoo (KeA) tõi välja, et Keskkonnaamet küsib praktikas rohevõrgustiku alal valdade käest, kui tekib kahtlus, et raie võib ala mõjutada. **Keskkonnaamet praktikas ise omaalgatuslikult raie keelamist ei otsusta, vaid ootab, et KOV toob ise piirangud välja.** Villy Lopman tõstatas küsimuse, mille alusel KOV-d seda otsustavad. Liis Keenberg: kui paljudes KOV-des üldse on erialase taustaga inimesi? KeA vastus: KOV-del ei ole eriti põhjalikke argumente. Kõige aktiivsemad raie piirajad on Tallinna-lähedased KOV-d.

Indrek Kukk tõstatas küsimuse, kuidas jõuaks sinna, et **piirangud kaardikihil nähtavaks tehakse.** Toomas Rebassoo selgitas, et raiepiiranguid kaardile ei ole kantud, aga kaardikihi vastavasse lahtrisse tehakse KOV poolt märke „raiepiirang“. Sel juhul metsateatist ei kinnitata automaatselt, vaid see läheb ametniku lauale analüüsiks.

Liis Keenberg selgitas, et ÜP piiranguid tuleb metsaregistrist eraldi vaadata, Maa-ameti WPS teenuste kaardikihil on kaitsemetsad, aga selle kasutamine **eeldab kaardi omamist ja kasutusoskust.**

Kärt Vaarmari tõi näite, et **isegi ÜP-s olev selge piirang ei pruugi registris kajastuda.** Haapsalu linna üldplaneeringust, kus oli lageraie lubatud „äärmisel vajadusel“, ent Keskkonnaamet ei tuvastanud selles raiepiirangut, vaid andis raieloa automatiseeritud menetluses välja.

Kõlas küsimus, et kas piirangute kohta käiva info edastamine on õiguslikult reguleeritud? Indrek Kukk tõi välja, et **isegi kui süsteemid ei võimalda infot nähtavaks teha, siis see ei vabasta seaduste täitmisest ega uurimisprintsipi järgimisest.**

Arutelus jõudsi siinkohal mõneti patiseisu – KeA viitab, et piirangutest annab teada KOV, KOVid aga ootavad rohevõrgustiku aladel kehtivate piirangute kohta teavet Keskkonnaametilt.

Silver Jakobson (Riigikontroll) tõi välja, et pudelikaelaks on metsateatise enda menetlus. Kui registrist ei tule vastuolusid välja, siis robot kinnitab metsateatise. Kui on potentsiaalne oht, siis tuleb metsateatis ametniku lauale. Küsimus on selles, mida ametnik teeb – kas tuvastab ohu ja millisest hetkest hakata hindama kumulatiivseid mõjusid? Kärt Vaarmari tõi välja, et ka

kohtupraktikas on kohtud rõhutanud **kumulatiivsete mõjude hindamise olulisust, ent üheselt selge ei ole olnud, kus seda hinnatakse.**

Villy Lopman tõi välja, et kui KeA annab aastas 120 000 teatist välja, pole reaalne, et kõik teatised läbiksid tavalise haldusmenetluse. **Otsustamise peaks tooma varasemaks.** Kiire AI põhine otsing teiste riikide metsateatiste süsteemi kohta näitab, et suur töö, hindamine on alati toodud varasemasse faasi nagu **üldplaneeringud, maakonnaplaneeringud, metsamajandamiskavad.** Toomas Rebassoo (KeA) nõustus, et see töö tuleks menetluslikult varasemas etapis ära teha ja on planeeringute küsimus. Külli Siim (REM) tõstatas küsimuse, kuidas omavalitsused hakkavad hindama planeeringutes raiete mõjusid, sh kumulatiivseid mõjusid, ja kes selle kinni maksab. Villy Lopman leidis, et kui omavalitsusel pole suutlikkust näha üle valla piiri, ei saagi neilt eeldada, et neil oleks suutlikkust näha probleemi. Küsimus on tõesti, et kes selle kinni maksab ja kui riik ei anna omavalitsustele planeeringute tegemiseks raha. Ehk et kokkuvõttes peaks see lahendus algama maakonnaplaneeringu tasandilt.

Indrek Kukk leidis samuti, et **keskne küsimus on kumulatiivsed mõjud, metsateatis ise on mikroakt** – see puudutab väikest ala, neid antakse aastas välja 100 000 ja enam, kiire menetlus ja lihtne on seda registrisse esitada. Kuigi tuleb arvestada kumulatiivseid mõjusid, hinnatakse vaid konkreetset metsateatist. Kuidas aga hinnata metsateatiste koosmõju?

Ühe võimaliku lahendusena toodi ümarlaual osalejate poolt välja ka **metsamajandamiskava.** Liis Keenberg tõi välja, et väga jäigalt piirangute seadmine ei pruugi arvestada dünaamikaga looduses. Raie mõju või lubatavus sõltub mh sellest, kas naaber on raiet teinud jne. Kindlate dokumentide süsteem dünaamilisust ei võimalda. Kärt Vaarmari pareeris, et kui määrata piirangud nt naabrite poolt raie tegemisest lähtuvalt, tekib rida uusi probleeme – kas raielube hakatakse edaspidi väljastama nagu kalapüügilube, et taotlemiseks määratakse kindel aeg ja loa saavad kõige kiiremad? Silver Jakobson tõi metsamajandamiskava kui lahenduse puudusena välja, et raiekavadest realiseerub päriselus ca 60%, seda mõjutavad mh halvad ilmastikutingimused. Seire tehniliselt toimub, et jälgida ajakohast infot metsas toimuva kohta.

Signe Lehtme (KeA) leidis, et kohtu ootus näib olevat see, et KeA metsateatise faasis Natura hindamise ära teeksid. Tegelikult oli EMA kohtuasjas hindamine mujal juba tehtud.

Kaarel Relve leidis, et **rohevõrgustiku osas oleks loogiline, kui maakonnaplaneering selle ära reguleeriks** – nt rohevõrgustiku piiranguks, et tihedus ei tohi väheneda, selle alusel saab robot seda küsimust lahendada. Külli Siim selgitab, et see ongi juba umbes nii. 2018 planeeringute tegemisel oli idealistlik maailmapilt ja kujutati ette, et riik paneb küll üldiselt paika, aga omavalitsus täpsustab. Piirangute seadmist ei peetud õiguslikult oluliseks, sest arvati, et usaldus peab olema. Planeeringud on seda ideaalmaailma arvestades tehtud nõnda, et vabadus jääks sisse, aga see pole meid viinud sinna, kuhu lootsime. Juristi vaatest võib maakonnaplaneeringu teemaplaneering olla realistlik lahendus, aga päriselus on küsimus, kui palju peaks sel juhul jääma otsustusõigust KOV-le.

Tarmo Tüür (ELF): Kui suur on päriselt **kompanseerimiskohustuse probleem**? Tundub, et niipea kui midagi kaitse alla võetakse või raiepiirang pannakse, tõuseb kompenseerimise ähvardus. Erametsaliit ähvardab süsteemselt kõiki KOVe, selleks on valmis kirjutatud tüüpkirjad. Planeering peaks olema kogukonna avalik kokkulepe, mis võimaldab määrata, mida oma territooriumil ei lubata – nt lõhna-või mürahäiringuid. Metsa käsitletakse miskipärast ainult rahaallikana.

Indrek Kukk tõi välja, et riiklike piirangute puhul on üheks mehhanismiks maa võõrandamine, ent KOV-l ei ole maa omandamise regulatsiooni ja kinnisasja avalikes huvides omandamise seadus (KAHOS) seda ka ei võimalda. KOV-del on samas huvi kohalikke kaitsealasid luua, Tallinnas Astangu näide.

Liina Steinberg leidis, et keskkonnaühenduste vaatest oleks hea, kui **lahendused oleksid riigi või maakonna tasandil, mitte KOV tasandil**. Oleks loogiline, et kui omavalitsustelt midagi nõuda, oleks neile garanteeritud ka personal ja ressursid. Ta tõi näite Väike-Maarja omavalitsusest, kus RMK kaasamiskoosolekul maastikukaitsealal valla inimene näitas kaardil, et saab ju küll raiuda. Väikestes kohtades tulevad mängu inimsuhted, tutvused, mistõttu on oluline luua lahendused riiklikul tasandil. KOV-de tase on väga erinev, sellest tekiks üle riigi erinev praktika.

Järgnes arutelu teemal, et **nii KOV-d kui riik eelistaksid, et nemad ei peaks lahendama**. Elurikkuse kaitsel eelistaksid KOV-d, et riik lahendaks need asjad kõrgemal ära ja KOV-dele ei jääks otsustusvastutust. Riigil on mugavam lükata vastutus KOV-dele, aga KOV-del on sel juhul keeruline aru saada, mille alusel, mis seaduse alusel peab toimetama.

Külli Siim märkis, et **rohevõrgustiku planeeringute puhul peaks sisu tulema KliMist, REMi ülesanne on üksnes planeeringute koordineerimine**.

Kärt Vaarmari vastas Tarmo Tüüri kommentaarile seoses kompensatsioonidega: küsimus, mida tegelikult peaks kompenseerima? Omandiõigust lõpuni ära ei piirata, maad saab ka raiepiirangute korral kasutada, lihtsalt mitte nii suurel määral. **Õigus teha lageraiet ei ole põhiõigus**. Liis Keenberg sekundeeris – kui kitsendused ei välista majandustegevust täielikult, ei saa ju seda vaadelda kui võõrandamist. Selle kohta on olemas ka Riigikohtu praktika. Pihel Sarv viitas siinkohal Riigikohtu nn RohelInvesti lahendile, millest nähtuvalt **looduskaitse on avalik huvi, kõiki piiranguid ei pea kompenseerima**.

Liis Keenberg tõi välja **EL-i taastamismääruse**. Kui taastamismääruse eesmärgi vaadata, peaks riik ka väljaspool kaitsealasid kaardistama ja parandama ökosüsteeme ja siin võiks rohevõrgustikust saada oluline tegija.

Mis peaks kohe homme muutuma?

- Pihel Sarv leidis, et kui REM lauale tuleb järelevalvesse üldplaneering, kus ei ole ökoloogilisi tingimusi arvestatud, siis ei tohiks seda järelevalvest läbi lasta. Külli Siim vastas, et REM on hakanud seda juba vaatama.
- Villy Lopman märkis, et esimene probleem, mis vajab lahendamist, on see, et keskkonna kohta ei ole piisavalt andmeid ja pudelikaelaks KeA. Kuidas seda lahendada ja kas Keskkonnaametit saaks sellega kuidagi aidata?
- Toomas Rebassoo vastas KeA poolt, et kohe ei oska vajadust välja tuua. Tuleks teha uuring, mis ütleks, millal on kumulatiivne mõju nii suur, et saab raieid piirata. Ilma uuringuteta on raske üldplaneeringust sõltumatult hakata piiranguid raietele seada.
- Silver Jakobson tõi välja, et Riigikontrollis käib töö loodusväärtuste ja raiete teemal, samuti uuritakse Rail Balticu hüvitusalade raieid. 2025. a alguses on tulemas süsteemsed soovitused Riigikontrolli poolt.

2.2. Raiete Natura hindamine

Kärt Vaarmari tõi oma ettekande pinnalt välja, et näiteks 466 KMH algatamata jätmist metsateatiste menetluses (2024. a statistika) on arvestatav halduskoormus – kas üldse jõutakse eelhinnanguid menetleda või peaks olema mingi teine viis metsaraiete mõjuhindamiseks?

Indrek Kukk selgitas, et **Natura aladel tehakse raieid palju ka ilma eelhinnanguta** ja see oleneb mh raieliigist. Kärt Vaarmari täpsustas, et paljud KMH algatamata jätmised puudutavad praktikas lageraieid, seal on eelhinnangud tehtud.

Toomas Rebassoo tõi KeA poolt välja, et **KeA püüabki jõuda sinna, et mõjuhindamist ei algatata**. Pigem teeb KeA motiveeritud keeldumise, tänu sellele on suures osas mõjuhindamisest pääsetud. KeA soovib omanikul valida teine raieliik. Omanik peab muidu KMH tegema oma kulul. Signe Lehtme tõi KeA poolt välja probleemi, et Eestis on väga vähe keskkonnamõju hindamisega tegelevaid eksperte, on kallis ja keeruline eksperte leida.

Pihel Sarv uuris, kuhu on jõudnud **Natura hindamise eelnõu**. Marko Lelov (KliM õigusosakond) ei osanud vastata. Kärt Vaarmari leidis, et Natura hindamise eelnõu selle praegusel kujul metsateatise mõjuhindamise probleemi ei lahenda. Indrek Kukk leidis, et selleks peaks olema kõrgema tasandi kava.

Toomas Rebassoo tõi välja, et selline **kava, kus hinnatakse raiete mõju erinevatele elupaikadele**, on koostamisel, KSH on algatatud. Edasine ajakava ei ole selge, aga 2026. a septembriks peab KSH valmis olema.

Liis Keenberg tõi välja, et sellise kava puhul jääb üles küsimus, kuidas saab hinnata raie mõju konkreetse ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele, arvestada kohapõhiselt varasemate raiete jm tegevuste kogumõju, näit kuivendus, teed jne. Kärt Vaarmari tõstatas küsimuse, mis oleks sellise kava õiguslik tähendus – kas see on haldusesisene akt, mida ei saa kohtus vaidlustada, aga millest tulenevad juhised edasisteks otsusteks? Sarnaselt kasutatakse praktikas metsade väärtuspõhise majandamise juhust, mille sisu ei ole aga teaduslikult täielikult põhjendatud. Pihel Sarv kommenteeris, et selline kava ei saa olla otsustajale siduv, ent saab olla raamistikuks, millega on võimalik suurema ala kohta eeltöö ära teha. Üksikotsuste vaidlustamisel saaks vaidlustada ka raamistiku juhiseid.

Liina Steinberg tõi välja, et KeA üritab iga hinna eest vältida KMH-d ja selle tulemusena ei hinnatagi justkui midagi, **puudub kumulatiivsete mõjude hindamine** jne. Üksikuna metsateatise vaadates ongi kõik korras, aga väikesed raied kuhjuvad – Haanja, Otepää, Lahemaa näited. Toomas Rebassoo vastas, et KeA ei ole neil aladel – Haanjas, Otepääl, Lahemaal – lageraiet ega veerraiet nüüd enam lubanud. Mõned lageraiet veel on, aga need jäävad Natura alast väljapoole, 0,5 ha suuruseid raieid hall-lepikutes on KeA lubanud.

Tarmo Tüür küsis, kas KeA-l on **statistikat, kui palju on neid kohti, kus teatis on tagasi võetud või andmisest keeldutud**. Toomas Rebassoo vastas, et tagasi võetud teatiste andmeid ei tea. „Ei“ otsused saaks kokku lugeda. Kui muudetakse raieliiki, siis need otsused statistikasse ei jää.

Indrek Kukk küsis, et aga kuidas hinnatakse **mõju teistele elupaigatüüpidele nagu soolupaik, niiduelupaik**? Seal ju ei ole metsateatist? Kärt Vaarmari tõi välja, et metsa kuivendamise lubadega on tekkinud olukord, et kohus on tunnistanud PTA praktika õigusvastaseks, ent PTA ei muuda lubade väljastamise korda. Kaarel Relve selgitas, et kohtupraktikas on erinevaid lahendeid. Viidatud lahendid on esimesest astmest, Riigikohtu tasandil praktika puudub.

2.3. Kaasamine metsateatise menetlusse

Teemapüstitus moderaatorilt: **kes peaks mida tegema avalikkuse kaasamisel, keskkonnaühenduste kaasamisel?**

Villy Lopman tõi välja, et ta **ei tea ühtegi vaidlust, kus kaasamine oleks toimunud**. Kõik selgub viimasel hetkel. Ehk et väga raske on leida olukordi, kus kaasamine oleks toimunud ja kus oleks püütud mingis osaski lahendust leida, mistõttu ongi metsadebatt nii tuline.

Indrek Kukk leidis, et üks küsimus on ka see, millisel tasandil kaasamine peaks toimuma. **RMK metsatööde kava** on haldustoiming, selle koostamisel peaks puudutatud elanikkonda informeerima. Metsatööde kava hõlmab laiemat pilti, metsateatise tasand on mikrotasand. Kärt Vaarmari vastas, et see ei ole hea lahendus või analoogia, sest esiteks kõigi raiete puhul sellist kava ei tehta – ainult kõrgendatud avaliku huviga aladel (KAH-aladel) – ja teiseks ei ole kaasamine metsatööde kava koostamisse kuidagi mõistlikult reglementeeritud, RMK teeb seda oma suva järgi.

KÕikil on pooleli üks kohtuvaidlus, milles RMK väidabki, et kaasamine metsatööde kava koostamisse asendas metsateatise menetlusse kaasamise. Ringkonnakohtu otsus selle kohta on peatselt tulemas.

Kärt Vaarmari tõi välja, et Riigikohtu juhis oli selge – metsateatise peaksid mingis süsteemis nähtavad olema, et soovijad saaksid osaleda, seda ei ole tehtud.

Kaarel Relve tõstatas küsimuse, et **kui kaasatakse, kas avalikkus jõuaks osaleda?** Tarmo Tüür vastas, et Eesti Keskkonnaühenduste Koda suure katusorganisatsioonina või selle liikmed kõikidel juhtudel ei pruugi jõuda, aga kaasamine on oluline ka kohalike inimeste seisukohalt. Seega oleks oluline, et enne metsateatise registreerimist peab see olema 10 päeva avalikkusele kättesaadav ja reageerimist võimaldav. Ka kohalikud inimesed saaksid jälgida. Oluline on märkida, et kõigis metsades ei eelne enne raietegevust metsamajandamiskava.

Signe Lehtme küsis, kas praegune 10 päeva ei tööta ehk pole piisav? Mitme osaleja poolt tuli vastus, et 10 päeva raie mitterealiseerimise tähtaeg on selleks, et raiet ei tehtaks kohe pärast teatise andmist, aga see ei ole kaasamine. See nähtub sõnaselgelt ka Riigikohtu juunikuisest lahendist.

Järgnes arutelu **võimaliku elektroonilise teavitussüsteemi** üle. Kui reageerimistähtaeg on 10 päeva, peaks infosüsteem olema palju lihtsamini kasutatav kui praegu. Signe Lehtme märkis KeA poolt, et hetkel on kasutusel metsaregistri süsteem, paremat ei ole, ja ei ole ka ressursi lisasüsteemi arendamiseks. Liis Keenberg tõi välja, et kui ei ole ressursse, peaks lähtuma ettevaatusprintsipist ja uue lahenduse tekkimiseni teatise mitte kinnitama. Pihel Sarv tegi ettepaneku, et võiks olla süsteem, kus saaks asukoha põhjal raietest teada. Signe Lehtme vastas, et ei tea, kas selline süsteem oleks IT-lahenduse seisukohalt võimalik.

Liina Steinberg märkis, et võiks kasvõi **sammhaaval edasi liikuda lahenduse leidmisel**. Et saaks teha otsinguid teatiste kohta looduskaitsealadel. Lahendus võiks olla ka ideekorje, et mida on vaja, koos IT-spetsialistidega. Vastus ei saa olla, et 'raha ei ole'. Silver Jakobson leidis, et tehniliselt on kaardikiht tehtav, küsimus on ressursis ja tahtmises.

Liina Steinberg tõi lisaks välja, et kui raha ei ole, siis tuleb **metsateatiste menetlemiste tähtajad teha pikemaks**. Menetlus ei peagi käima ju nii kiiresti. Praegu ebavõrdne olukord, miks metsateatise realiseerimisele peab olema niivõrd kiire ligipääs, aga nt ehituse valdkonnas oodatakse aastaid. Signe Lehtme vastas, et 15 päeva on menetlusajaks valitud poliitilise otsustusega. Aruteluringist käis läbi küsimus, kas juhtuks midagi halba, kui metsateatise menetlus kestaks nt 30 päeva, ent konkreetseid tagajärgi keegi välja ei toonud.

Signe Lehtme märkis, et Keskkonnaameti vaatest on kaasamise nõue juba praegu täidetud – on antud 10 päeva, et teatisele reageerida. KeA sai tämaselt ümarlaualt aru, et see ei rahulda, ent ei saa siiski täpselt aru, mida keskkonnaühendused või ümarlaual osalejad soovivad. Teised aruteluringis osalejad (Kaarel Relve, Villy Lopman, Kärt Vaarmari) juhtisid veelkord tähelepanu, et juba Riigikohtu

praktikast nähtuvalt ei ole teatise andmisele järgnev 10 päeva käsitletav kaasamisena. Alustada tuleks konkreetsetest järgmistest sammudest, nagu Riigikohus on öelnud – tekitada avalikkusele võimalus saada läbi veebipõhise süsteemi teada metsateatistest **enne** nende registreerimist.

Kohapeal kõlanud konkreetsete ettepanekud edasiste sammude osas avalikkuse kaasamise teemal:

- Luua veebipõhine süsteem metsateatistest teadasaamiseks ja tagada, et teatis oleks seal üleval vähemalt 10 päeva
- Mh oleks tarvis teada, millist linnuliiki uued teatised võiksid puudutada, nt kaitsealuste liikide kohta võiks EELISE kaudu tekkida info, et elupaika on esitatud teatis.
- Oleks vaja saada tellida omale teavitust, kui kinnitatakse metsateatis mingil kindlal maa-alal. Teatega koos võiks olla avaldatud ka info, kas seal lähedal on näit kaitseala, püsielupaik jne.

2.4. Kohtupraktikast tulenevate tõlgendusjuhiste järgimine

Villy Lopman ja Pihel Sarv tõid välja, et **riigi jaoks on iga kohtuasjaga kaasnev kulu väga suur**. See ei ole ainult riigi õigusabikulu, vaid ka kohtusüsteemi koormamine. Villy Lopman selgitas, et kohus lahendab neid asju teiste asjade arvelt, haldusasjade ABC üle vaidlemine kohtus on suur raiskamine, neid asju tuleb lahendada, mitte lükata uuesti kohtusse. Keskkonnaamet ise võiks olla huvitatud praktika parandamisest, et nõ ABC vaidlusi jääks vähemaks.

Aruteluringis tõstatati küsimus, **kuidas tagada, et riigiasutused täidaksid kohtupraktikast tulenevaid juhiseid**. Kas keegi vastutab? Käidi välja idee sellisel juhul riigiasutust/ametnikku sanktsioneerida, ent Kaarel Relve ja Pihel Sarv rõhutasid, et see ei ole mõistlik tee, kuna tähendaks ainult riigi raha ühest taskust teise tõstmist. Kaarel Relve leidis, et riigi ülesanne on need asjad ära lahendada.

Marko Lelov arvas, et lahenduseks võiks olla **kohtumine KliM juhtkonnaga**. Kärt Vaarmari selgitas, et juhtkond oli ümarlauale kutsutud ja nõustus, et tuleb jätkata suhtlust KliMiga.